УДК 811.111’373’42
DOI https://doi.org/10.26661/2414-1135-2026-102-32

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Строченко Л. В.
доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри іноземних мов
Національний університет «Одеська юридична академія»
Фонтанська дорога, 23, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0003-3619-3484
lesiastrochenko@gmail.com

Ключові слова:
інтертекстуальність; професійний дискурс; прагматика; фахова комунікація.

Статтю присвячено комплексному дослідженню інтертекстуальності у професійному дискурсі як ключової категорії сучасного дискурсивного аналізу та важливого механізму організації фахової комунікації. Актуальність роботи зумовлена недостатньою систематизованістю підходів до вивчення інтертекстуальних зв’язків у межах професійного мовлення, попри значну увагу до цього феномену в художньому, медійному та публіцистичному дискурсах. У роботі визначено теоретичні засади дослідження інтертекстуальності, уточнено її місце у структурі професійного дискурсу та охарактеризовано специфіку її реалізації в умовах нормативності, стандартизованості й інституційної зумовленості фахової комунікації. На основі аналізу юридичних, нормативно-правових, аналітичних та управлінських текстів виокремлено основні типи інтертекстуальності: експліцитну, імпліцитну, інтердискурсивну та гіпертекстуальну. Відповідно до цього запропоновано моделі їх реалізації: нормативно-референтну, інтерпретаційно-аналітичну, шаблонно-прецедентну та мультимодально-гіпертекстову. Доведено, що інтертекстуальні елементи виконують комплекс взаємопов’язаних функцій, зокрема референтно-легітимаційну, інформативно-структурувальну, когнітивно-інтегративну, аргументативну, стандартизувальну, навігаційну та інтерпретаційну. Показано, що вони забезпечують цілісність тексту, його логічну організацію, відповідність інституційним нормам та ефективність передачі професійного знання. У статті також розкрито прагматичний потенціал інтертекстуальності, який виявляється у здатності оптимізувати фахову комунікацію через економію мовних ресурсів, підвищення точності інтерпретації, регуляцію взаємодії між учасниками комунікативного процесу та посилення аргументативного впливу. Окреслено роль інтертекстуальності у формуванні дискурсивної ідентичності та забезпеченні інтерактивності професійного спілкування. Узагальнено, що інтертекстуальність є системоутворювальним чинником професійного дискурсу, який забезпечує його структурну організацію, смислову цілісність і прагматичну ефективність, а також виступає необхідною умовою передачі, інтерпретації та розвитку знання у сучасному комунікативному просторі.

INTERTEXTUALITY IN PROFESSIONAL DISCOURSE

Strochenko L.V.
Doctor of Philological Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Foreign Languages
National University "Odesa Law Academy"
Fontanska Doroha, 23, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0003-3619-3484
lesiastrochenko@gmail.com

Key words: *intertextuality; professional discourse; pragmatics; professional communication.*

The article is devoted to a comprehensive study of intertextuality in professional discourse as a key category of modern discourse analysis and an important mechanism for organizing professional communication. The relevance of the study is determined by the insufficient systematization of approaches to the analysis of intertextual relations within professional speech, despite considerable scholarly attention to this phenomenon in literary, media, and publicistic discourses. The paper outlines the theoretical foundations for the study of intertextuality, clarifies its place within the structure of professional discourse, and characterizes the specifics of its realization under the conditions of normativity, standardization, and institutional determination of professional communication. Based on the analysis of legal, regulatory, analytical, and managerial texts, the main types of intertextuality are identified, namely explicit, implicit, interdiscursive, and hypertextual. Accordingly, the models of their realization are proposed: normative-referential, interpretative-analytical, template-precedent, and multimodal-hypertextual. It is demonstrated that intertextual elements perform a complex of interrelated functions, including referential-legitimizing, informative-structuring, cognitive-integrative, argumentative, standardizing, navigational, and interpretative ones. These functions ensure textual coherence, logical organization, compliance with institutional norms, and the effective transmission of professional knowledge. The article also reveals the pragmatic potential of intertextuality, manifested in its ability to optimize professional communication through linguistic economy, increased accuracy of interpretation, regulation of interaction between communicative participants, and enhancement of argumentative impact. The role of intertextuality in shaping discursive identity and ensuring the interactivity of professional communication is also outlined. It is concluded that intertextuality is a system-forming factor of professional discourse, ensuring its structural organization, semantic integrity, and pragmatic effectiveness, as well as serving as a necessary condition for the transmission, interpretation, and development of knowledge in the modern communicative space.

Постановка проблеми. У сучасному мовознавстві інтертекстуальність постає як одна з ключових категорій дискурсивного аналізу, що відображає системну взаємодію текстів у межах єдиного комунікативного простору. У професійному дискурсі вона набуває особливого значення, оскільки через мережу текстових відсилань, цитувань і прецедентних структур забезпечуються спадковість знання, точність інтерпретації та легітимність фахового мовлення.

Попри активну розробку проблем інтертекстуальності та інтердискурсивності у сучасній лінгвістиці [Єгорова, 2021; Жалко, 2025], спостерігається виразна орієнтація досліджень на художній, медійний і публіцистичний дискурси. Зокрема, проаналізовано функціонування інтертекстуальності у гібридних жанрах [Єгорова, 2021] та її взаємодію з інтердискурсивними процесами у художніх текстах [Жалко, 2025]. Водночас специфіка реалізації інтертекстуальності у професійному дискурсі залишається недостатньо систематизованою.

Окремі аспекти функціонування інтертекстуальних зв'язків висвітлено у межах журналістського тексту [Зражевська, 2007] та політичної публіцистики [Край, Нузбан, 2025], де інтертекстуальність розглядається як засіб формування смислу й впливу на адресата. Проте ці підходи не враховують повною мірою специфіки професійної комунікації, що характеризується норма-

тивністю, стандартизованістю та інституційною зумовленістю.

Професійний дискурс, зокрема юридичний, економічний і управлінський, демонструє специфічні форми інтертекстуальності, які реалізуються через нормативні посилання, відсилання до законодавчих актів, аналітичних матеріалів і прецедентних текстів. У цьому контексті інтертекстуальність виконує не лише когнітивну, а й регулятивну функцію, забезпечуючи однозначність інтерпретації та відповідність текстів встановленим стандартам.

Додаткової уваги потребує проблема відтворення інтертекстуальних зв'язків у перекладі, оскільки адекватна передача таких елементів вимагає врахування не лише мовних, а й культурно-інституційних чинників [Приходько, 2017].

Отже, відсутність цілісного підходу до аналізу інтертекстуальності у професійному дискурсі, а також недостатня розробленість її функціональних і прагматичних характеристик зумовлюють актуальність дослідження та визначають його наукову проблему.

Метою статті є комплексний аналіз інтертекстуальності у професійному дискурсі з урахуванням її функціональних, структурно-семантичних і прагматичних характеристик, а також визначення її ролі у формуванні та організації фахової комунікації.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань: виокремити типи та моделі реалізації інтертекстуальності у професійному дискурсі; проаналізувати функціональні особливості інтертекстуальних елементів у професійних текстах; дослідити прагматичний потенціал інтертекстуальності у забезпеченні ефективності фахової комунікації.

Об'єктом дослідження є інтертекстуальність як лінгвістичний і дискурсивний феномен. Предметом дослідження виступають структурно-семантичні, функціональні та прагматичні особливості реалізації інтертекстуальності у професійному дискурсі.

Матеріалом дослідження слугують тексти професійного дискурсу, зокрема юридичні, нормативно-правові, аналітичні та інституційні матеріали, відібрані з авторитетних англомовних джерел (Harvard Business Review, 2026; EUR-Lex, 2026; UK Legislation, 2026; United States Code, 2026; United States Supreme Court Oral Arguments, 2026), що забезпечують репрезентативність аналізу інтертекстуальних зв'язків у сучасному професійному комунікативному просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У професійному дискурсі інтертекстуальність функціонує як системоутворювальний механізм, що забезпечує когерентність, інституційну легітимність і прагматичну ефективність тексту. Її реалізація зумовлена нормативністю, стандартизованістю та міждискурсивною природою фахової комунікації, що дозволяє виокремити низку типів із відповідними моделями.

Експліцитна інтертекстуальність є домінантною у юридичному дискурсі й реалізується через чітко марковані посилання на джерела. Так, у матеріалах United States Code типовою є конструкція на зразок: "pursuant to section 102(b) of this title", що забезпечує точну ідентифікацію нормативного положення та виконує функцію правової верифікації. Аналогічно, у базі EUR-Lex широко використовуються формули типу: "in accordance with Article 5 of Regulation (EU) No 2016/679", які інтегрують конкретний текст у ширшу систему правових актів. У межах цієї моделі (нормативно-референтної) інтертекстуальність виступає засобом легітимації та формалізації змісту.

Імпліцитна інтертекстуальність реалізується через відтворення прецедентних мовних моделей і клішованих структур без прямого посилання на джерело. Наприклад, у аналітичних статтях Harvard Business Review фіксуємо сталі формули типу: "research shows that…", "best practices suggest…", які імплікують наявність попередніх досліджень, не конкретизуючи їх. Такі конструкції апелюють до колективного професійного знання й функціонують у межах шаблонно-прецедентної моделі, забезпечуючи економію мовних засобів і водночас підтримуючи авторитетність висловлювання.

Інтердискурсивна інтертекстуальність проявляється у поєднанні різних дискурсивних практик у межах одного тексту. Зокрема, у матеріалах Harvard Business Review простежується інтеграція економічного, управлінського та психологічного дискурсів, наприклад: "according to behavioral economics, employees are more motivated when…". Тут відбувається перенесення концептів із наукового дискурсу в управлінський, що відповідає інтерпретаційно-аналітичній моделі, де інтертекстуальність забезпечує трансфер знання між галузями.

Гіпертекстуальна інтертекстуальність є характерною для цифрового професійного середовища і реалізується через систему гіперпосилань. У ресурсах UK Legislation та EUR-Lex кожне посилання на статтю чи акт є інтерактивним, що дозволяє користувачеві миттєво перейти до відповідного документа. Така організація тексту формує мультимодально-гіпертекстову модель, у якій інтертекстуальність набуває нелінійного характеру та стає елементом навігації.

Окремої уваги заслуговує інтертекстуальність у судовому дискурсі, зокрема у матеріалах United States Supreme Court Oral Arguments, де активно використовуються посилання на прецеденти: "in Roe v. Wade, the Court held that…". Тут інтертекстуальність виконує не лише інформативну, а й аргументативну функцію, формуючи правову позицію через апеляцію до попередніх рішень. Це є прикладом нормативно-референтної та інтерпретаційно-аналітичної моделей одночасно.

Аналіз матеріалу дослідження засвідчує, що інтертекстуальність у професійному дискурсі реалізується через різні типи (експліцитний, імп-

ліцитний, інтердискурсивний, гіпертекстуальний) та відповідні моделі (нормативно-референтну, інтерпретаційно-аналітичну, шаблонно-прецедентну, мультимодально-гіпертекстову). Їх взаємодія формує складну багаторівневу систему, що забезпечує ефективність, точність і функціональну завершеність фахової комунікації.

Функціонування інтертекстуальних елементів у професійному дискурсі зумовлене його інституційною природою, нормативністю та прагматичною спрямованістю. У таких текстах інтертекстуальність виходить за межі суто семантичної взаємодії текстів і набуває статусу одного з ключових механізмів організації, легітимації та інтерпретації змісту.

Однією з провідних функцій інтертекстуальних елементів є референтно-легітимаційна, яка полягає у підтвердженні достовірності та авторитетності інформації через апеляцію до попередніх текстів, нормативних актів або наукових джерел. Завдяки цьому забезпечується відповідність тексту встановленим стандартам і підвищується його інституційна валідність.

Важливу роль відіграє інформативно-структурувальна функція, що полягає в організації змісту через включення та співвіднесення різних текстових фрагментів. Інтертекстуальні зв'язки формують внутрішню логіку тексту, забезпечують його цілісність і сприяють систематизації інформації в межах певної галузі знання.

Когнітивно-інтегративна функція інтертекстуальності реалізується через залучення попереднього знання та його інтеграцію в новий контекст. Це дозволяє не лише відтворювати вже існуючі смисли, а й формувати нові інтерпретації, забезпечуючи безперервність і розвиток професійного знання.

Аргументативна функція пов'язана з використанням інтертекстуальних елементів як засобу обґрунтування певних положень. Залучення авторитетних джерел або прецедентних текстів підсилює переконливість висловлювання і сприяє формуванню логічно вибудуваної позиції.

Не менш значущою є стандартизувальна функція, яка проявляється у використанні усталених мовних формул і дискурсивних моделей. Такі елементи забезпечують уніфікацію професійного мовлення, полегшують його сприйняття та сприяють ефективній комунікації між фахівцями.

У сучасному цифровому середовищі інтертекстуальність також виконує навігаційну функцію, пов'язану з організацією тексту як відкритої системи взаємопов'язаних елементів. Це розширює можливості доступу до інформації та підвищує функціональність професійних текстів.

Крім того, інтертекстуальні елементи мають інтерпретаційне значення, оскільки їх адекватне розуміння та відтворення залежать від знання ширшого дискурсивного контексту, що є особливо важливим у міжкультурній і перекладній комунікації.

Отже, інтертекстуальність у професійному дискурсі виконує комплекс взаємопов'язаних функцій, які забезпечують структурну організацію, смислову наповненість і прагматичну ефективність фахового мовлення.

Прагматичний потенціал інтертекстуальності у професійному дискурсі визначається її здатністю оптимізувати процес фахової комунікації, забезпечуючи досягнення комунікативної мети з урахуванням інституційних норм, ролей учасників і очікувань адресата. У цьому контексті інтертекстуальність виступає не лише як текстова категорія, а як інструмент впливу, регуляції та координації професійної взаємодії.

Насамперед інтертекстуальні елементи виконують функцію прагматичної економії, оскільки дозволяють стисло передавати складні змісти через апеляцію до вже відомих текстів, концептів або норм. Це сприяє скороченню обсягу висловлювання без втрати його інформативності, що є особливо важливим у регламентованих формах професійного мовлення.

Важливим аспектом є також забезпечення інтерпретаційної однозначності. Завдяки використанню усталених інтертекстуальних моделей адресат отримує можливість коректно декодувати зміст повідомлення, спираючись на спільний фаховий досвід і знання. Це мінімізує ризик комунікативних збоїв і підвищує точність передачі інформації.

Інтертекстуальність також реалізує регулятивний потенціал, оскільки сприяє дотриманню норм і стандартів професійної діяльності. Включення посилань на авторитетні джерела або нормативні положення структурує комунікацію відповідно до інституційних вимог і забезпечує її відповідність встановленим правилам.

У межах аргументативної взаємодії інтертекстуальні елементи підсилюють переконливість висловлювання, виконуючи роль засобу обґрунтування. Апеляція до прецедентних текстів або загальновизнаних положень дозволяє формувати обґрунтовану позицію та впливати на адресата у процесі прийняття рішень.

Крім того, інтертекстуальність забезпечує інтерактивний характер професійної комунікації, оскільки орієнтує текст на включення в ширший дискурсивний контекст. Це сприяє встановленню зв'язку між учасниками комунікації, формуванню спільного когнітивного простору та підвищенню рівня взаєморозуміння.

Не менш важливим є її роль у формуванні дискурсивної ідентичності, адже використання певних інтертекстуальних моделей сигналізує про належність мовця до конкретної професійної спільноти та рівень його компетентності.

Таким чином, прагматичний потенціал інтертекстуальності полягає у забезпеченні ефективності фахової комунікації через економію мовних ресурсів, точність інтерпретації, регуляцію взаємодії, підсилення аргументації та формування спільного комунікативного простору.

Висновки. Інтертекстуальність у професійному дискурсі виступає важливим системоутворювальним чинником, що забезпечує структурованість, цілісність і ефективність фахового мовлення. Вона реалізується через експліцитні, імпліцитні, інтердискурсивні та гіпертекстуальні форми, які функціонують у межах відповідних моделей і забезпечують інтеграцію текстів у єдиний дискурсивний простір. Інтертекстуальні елементи виконують низку ключових функцій, зокрема легітимаційну, структурну, когнітивну, аргументативну та інтерпретаційну, що сприяє точності, логічності та відповідності текстів інституційним нормам.

Прагматичний потенціал інтертекстуальності полягає у забезпеченні ефективності фахової комунікації через економію мовних ресурсів, однозначність інтерпретації та підсилення аргументації.

Перспективи подальших досліджень убачаються у поглибленому вивченні міжкультурних аспектів інтертекстуальності, аналізі її функціонування в умовах цифровізації професійного дискурсу, а також у дослідженні специфіки відтворення інтертекстуальних зв'язків у перекладі та міждискурсивній взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єгорова А. Інтертекстуальність, інтердискурсивність та гібридні жанри. Nova filologia. 2021. № 84. С. 87–90. DOI: 10.26661/2414-1135-2021-84-13
2. Жалко Д. Д. Взаємодія інтертекстуальності та інтердискурсивності в сучасних англійськомовних художніх творах. Закарпатські філологічні студії. 2025. Вип. 41. Т. 1. С. 189–196. DOI: https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.41.1.30
3. Зражевська Н.І. Інтертекстуальна парадигма журналістського тексту. Стиль і текст. 2007. Вип. 8. С. 89–99.
4. Край Х. С., Нузбан О. В. Інтертекстуальність як засіб творення політичного смислу у сучасних англомовних публіцистичних текстах (у контексті висвітлення української проблематики). Закарпатські філологічні студії. 2025. Вип. 41. Т. 1. С. 133–137. DOI: https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.41.1.22
5. Приходько В. Б. Інтертекстуальність як проблема перекладу. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки». 2017. № 1 (13). С. 262–266. DOI: 10.32342/2523-4463-2017-0-13-262-266
6. Harvard Business Review. URL: https://hbr.org (дата звернення: 17.01.2026 р.)
7. EUR-Lex – Access to European Union Law. URL: https://eur-lex.europa.eu (дата звернення: 17.01.2026 р.)
8. UK Legislation (Legislation.gov.uk). URL: https://www.legislation.gov.uk (дата звернення: 18.01.2026 р.)
9. United States Code (U.S. Code). URL: https://uscode.house.gov (дата звернення: 17.01.2026 р.)
10. United States Supreme Court Oral Arguments. URL: https://www.supremecourt.gov/oral_arguments/oral_arguments.aspx (дата звернення: 18.01.2026 р.)

REFERENCES

1. Yehorova, A. (2021). Intertekstualnist, interdiskursyvnist ta hibrydni zhanry [Intertextuality, interdiscursivity, and hybrid genres]. Nova filologia, (84), 87–90. https://doi.org/10.26661/2414-1135-2021-84-13
2. Zhalko, D. D. (2025). Vzaiemodiia intertekstualnosti ta interdiskursyvnosti v suchasnykh anhliiskomovnykh khudozhnikh tvorakh [The interaction of intertextuality and interdiscursivity in modern English fiction]. Zakarpatski filolohichni studii, 41(1), 189–196. https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.41.1.30
3. Zrazhevska, N. I. (2007). Intertekstualna paradyhma zhurnalistskoho tekstu [Intertextual paradigm of journalistic text]. Styl i tekst, (8), 89–99.
4. Krai, Kh. S., & Nuzban, O. V. (2025). Intertekstualnist yak zasib tvorennia politychnoho smyslu u suchasnykh anhliiskomovnykh publitsystychnykh tekstakh (u konteksti vysvitlennia ukrainskoi problematyky) [Intertextuality as a means of creating political meaning in modern English-language journalistic texts (in the context of covering the Ukrainian issue)]. Zakarpatski filolohichni studii, 41(1), 133–137. https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.41.1.22
5. Prykhodko, V. B. (2017). Intertekstualnist yak problema perekladu [Intertextuality as a problem of translation]. Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriia "Filolohichni nauky", 1(13), 262–266. https://doi.org/10.32342/2523-4463-2017-0-13-262-266
6. Harvard Business Review. (2026). https://hbr.org
7. EUR-Lex – Access to European Union Law. (2026). https://eur-lex.europa.eu
8. UK Legislation (Legislation.gov.uk). (2026). https://www.legislation.gov.uk
9. United States Code (U.S. Code). (2026). https://uscode.house.gov
10. United States Supreme Court Oral Arguments. (2026). https://www.supremecourt.gov/oral_arguments/oral_arguments.aspx

Дата першого надходження статті до видання: 15.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.05.2026